

АРХИВ ВОЈВОДИНЕ

**БИБЛИОТЕКА
ПОСЕБНА ИЗДАЊА**

Главни и одговорни уредник:

Др Небојша Кузмановић

Уредник:

Мр Милорад С. Кураица

Рецензент:

Академик проф. др Радмила Тонковић

Лектор и коректор:

Љиљана Лалић

Припрема текста и прелом:

НС Мала књига плус, Нови Сад

Ликовно уређење и дизајн корица:

Ненад Ђукић

Милорад С. Кураица

ДОСИТЕЈЕВА КУЋА
у Плавну код Книна
- обнова и уређење -

АРХИВ ВОЈВОДИНЕ

Нови Сад, 2025

„Књиџа је вриједнија од свих сјоменика и од свих тробница украшених осликаним сјујовима, јер она сама тради сјоменике у срцу оној који је чииа.“

Етиџајски најџис из времена Новој царсџва

„Каг сам се враџио из Азије мале и Греције дођем у Далмацију за учиџи где децу. Изаберем неко џланинско, около џредивни и широки долина, сасвим џрисџојно месџо зовемо Плавно. Ту се осџановим и скуџим досџа децице. В шкољје моје сушџеј џри церкви свџаџоџа великомученика Георџија џобедоносца, менџи во јермонсјех Хоџовски“.

Досџеј Обрадовић

„Са дубоком вером у истиниџосџ свој убеђења, џоворим свима: волиџе књиџу, она ће вам олакшаџи живоџ, џриџаџељски ће џомоћи да се снађеџе у шареном и бурном свеџу мисли, осећања и доџађања. Она ће вас научиџи да оцениџе човека и саме себе; она даје крила уму и срцу, осећање џубави џрема свеџу, џрема човеку.“

Максим Горки

САДРЖАЈ

ПРИЈЕДЛОГ ЗАДУЖБИНИ „ДОСИТЕЈ ОБРАДОВИЋ” У БЕОГРАДУ ДА СЕ МР МИЛОРАДУ С. КУРАИЦИ ДОДЈЕЛИ НАГРАДА „ДОСИТЕЈ ОБРАДОВИЋ” ЗА ЖИВОТНО ДЈЕЛО ЗА 2023. ГОДИНУ.....	11
ПРЕДГОВОР	13
ВЕЛИКИ СМО ОНОЛИКО КОЛИКО СЕ СЈЕЋАМО ВЕЛИКАНА!	13
ДОСИТЕЈ И ПЛАВНО	22
ДОСИТЕЈЕВА (БРАТСКА КУЋА) ПРИЈЕ ОБНОВЕ	24
КУЛТУРНО ДОБРО „БРАТСКА КУЋА”	39
МОЛБА ЗА БЛАГОСЛОВ.....	40
Информација др Марка Синобада	42
БЛАГОСЛОВ ЊЕГОВА ПРЕОСВЕШТЕНСТВА ЕПИСКОПА ДАЛМАТИНСКОГА ГОСПОДИНА НИКОДИМА КОСОВИЋА	43
МОЛБА ЗА ПОДРШКУ И ПОМОЋ - ПРОЈЕКАТ „ПЛАВНО - ДОСИТЕЈ - БРАТСКА КУЋА 1769 – 2019.”.....	44
ОДБОР ЗА ПРИКУПЉАЊЕ СРЕДСТАВА.....	47
Први донатор СЗР Металац Шимановци у својини Душана Ст. Ђурића 25. децембар 2018. године.....	48
Плавањски „бисер”!?	48
ИЗВОД ИЗ КАТАСТАРСКОГ ПЛАНА	50
Пројекат санације и уређења „Братске куће” Support Subotica	51
ЗАХТЈЕВ ЗА ИЗДАВАЊЕ ПОСЕБНИХ УСЛОВА ЗА АДАПТАЦИЈУ „БРАТСКЕ КУЋЕ” УЗ ЦРКВУ Св. ЂУРЂА У ПЛАВНУ.....	86
ПОСЕБНИ УСЛОВИ ЗА ОБНОВУ „БРАТСКЕ КУЋЕ”	87
Главни пројекат овлашћене пројектантске куће Урбанитас д.о.о Шибеник	89
Пројекат електроинсталације	130
Плаћен пројекат.....	130
Главни пројекат електроинсталације „Братске куће”	131
Трошковник.....	154
Молба за сагласност на Главни пројекат.....	198
Сагласност на Главни пројекат	199
Молба за помоћ у избору извођача радова др Марку Синобаду	202
Реаговање и подршка Владимира Бурсаћа	202
Molba za pomoć u izboru izvođača radova.....	202
Одговор др Марка Синобада	203
Одлука о прихватању понуде о избору извођача радова на обнови „Братске куће” у Плавну	204

Уговор о извођењу радова.....	206
Увјерење о ОИБ-у.....	214
Молба за благослов за почетак радова	215
Одлука о одобрењу радова.....	217
Пријава почетка радова	219
НАДЗОРНИ ОРГАН, ГЛАВНИ ИЗВОЂАЧ РАДОВА И ДОМАЋИН ГРАДЊЕ.....	222
Информација о почетку радова.....	225
Објава корисника Милорад	231
КЊИГА ОТИСАКА У ДУШИ	275
ФОТОГРАФИЈЕ УРЕЂЕНИХ СТОЛОВА	276
„Донација” предсједника Републике Србије	277
ПИСМО ГРАДОНАЧЕЛНИКУ КНИНА – МАРКО ЈЕЛИЋ.....	278
ГРАД КНИН - МОЛБА ЗА ПОДРШКУ ПРОЈЕКТУ	279
Писмо – молба оцу Јовану (Младен) Ковачевићу	286
Информација др Марку Синобаду око обуставе радова и његово реаговање	286
Писмо владици због самоволне обуставе радова попа Милорада Ђекановића	289
ОДГОВОР ВЛАДИКЕ И НАСТАВАК РАДОВА.....	291
ФАКСИМИЛ ОДЛУКЕ О НАСТАВКУ РАДОВА.....	293
Велико хвала на људској помоћи!	295
ПРОБЛЕМИ У КОНЗЕРВАТОРСКОМ НАДЗОРУ ДР МАРКО СИНОБАД ПЛАВНО -	
„БРАТСКА КУЋА”	296
БЕЗ ДИЛЕМЕ!	297
Информација попу Милораду Ђекановићу	298
ОДЛУКА СРПСКОГ НАРОДНОГ ВИЈЕЋА ЗАГРЕБ	301
Извјештај Српском народном вијећу Загреб	302
Носачи фотографија у Доситејевој и нашој „Братској кући”	304
ОБРАЂАЊЕ ПОПУ МИЛОРАДУ ЂЕКАНОВИЋУ ДА НАМ ДОСТАВИ ПРИЈЕДЛОГ УГОВОРА .	314
ПИСМО ОЦУ МИЛЕНКУ ЛОШИЋУ.....	315
Уговор о оснивању права коришћења	317
Примједбе на достављени уговор	319
Заштита, конзервација и уређење врата, прозора, столова, кутије за рисивер и осталих дрвених дијелова у „Братској кући”	322
Освјетљена „Братска кућа”	327
Озвучење „Братска кућа”	329
Дио преписке са др Марком Синобадом, овлашћеним надзорним органом, у име Министарства културе Републике Хрватске.....	334
ДОСИТЕЈ ОБРАДОВИЋ У ДАЛМАЦИЈИ.....	346
ПОНУДА ЂОРЂА ЛАЗИЋА ЋАПШЕ ЗА БИСТУ ДОСИТЕЈА ОБРАДОВИЋА	352
Београд - Споменик Доситеју Обрадовићу	355

Молба Музеју Вука и Доситеја Београд ради скулптуре – статуе Доситеја Обрадовића рад вајара Рудолфа Валдеца из 1911. године.....	358
Одговор Музеја Вука и Доситеја са одобрењем Народног музеја Београд	360
Ристо Михаић - вајар, конзерватор скулптура у Народном музеју у Београду израдио је скулптуру Доситеја Обрадовића, рад вајара Рудолфа Валдеца из 1911. године.....	361
Скулптура Доситеја Обрадовића:	364
Помоћ у постављању скулптуре Доситеја Обрадовића	371
Потврда Међуопштинског завода за заштиту споменика културе Суботица.....	373
ДОСИТЕЈ СТИГАО У ПЛАВНО!.....	375
Молба Народној библиотеци Србије за извоз књига.....	377
ПОЗИВНИЦЕ И ГОСТИ НА СВЕЧАНОМ ОТВАРАЊУ	383
Молба за помоћ Народној банци Србије	385
Одговор Народне банке Србије.....	387
Овлашћење за преузимање сребрњака.....	388
Допис за куповину 10 (десет) Доситејевих сребрењака 2027. од Народне Банке Србије ...	388
Обавештење Народне банке Србије као основ за плаћање и куповину 10 (десет) Доситејевих сребрењака 2007.....	389
Овлашћење	390
ДОСИТЕЈ „БРАТСКА КУЋА” НАГРАДЕ	391
Канализација „Братска кућа”	398
Ања Кожул – Уређење Доситејеве куће у Плавну	405
Табла донатора	408
Банер 3 X 6 м и рачун за исти.....	409
Оквири за фотографије – донација Слободан Опачић Ћопустија.....	410
Све је спремно за свечано отварање уређене „Братске куће” 27. 06. 2021. године.....	411
Састанак Одбора у Плавну у вези свечаног отварања уређене „Братске куће 11. 07. 2021. године	411
Рачун за стакла фотографије	413
Табла – упозорење да је „Братска кућа” под видео надзором.....	414
Усмено одобрење за организацију свечаног отварања „Братске куће”	415
Информација члановима Управног одбора Завичајног удружења „Далмација” Суботица .	416
Позив за сједницу Управног одбора Завичајног удружења „Далмација” Суботица на којој је разматрана информација о Поклоничком путовању „Стазама Доситеја 26 – 30. августа 2021. године	418
ИЗЛЕТ СУБОТИЦА – ПЛАВНО И МАНАСТИРИ У ДАЛМАЦИЈИ.....	420
ДОСИТЕЈ „БРАТСКА КУЋА” НАГРАДЕ:	421
Поклоничко путовање „Стазама Доситеја” 26 – 30. августа 2021.	423
Говор на свечаном отварању Доситејеве куће („Братска кућа”) у селу Плавно код Книна 29. августа 2021. године	460

Стална поставка фотографија у „Братској кући“ у Плавну Милорад С. Кураица „Доситеј и српско Плавно 1769 – 2019.“	463
Факсимил писма Доситеја јеромонаху Теодосију у којем спомиње Симеона Кураицу	480
Реаговање и прозивање Ђуре Д. Вукобрата на друштвеној мрежи Фејсбук и мој одговор .517	
Сјећање објављено на друштвеној мрежи Фејсбук 29. Августа, 2023. године	520
РЕАГОВАЊЕ НА УРЕЂЕЊЕ ДОСИТЕЈЕВЕ КУЋЕ	522
Финансије санације, адаптације, уређења и довођења у једно функционално стање „Братске куће“ у селу Плавно код Книна од 2018, до 26. 10. 2021. године	530
Плаћено Душку Кабићу	534
Извјештај Организационом одбору у ресторану „Велебит“ Земун Поље о успјешној реализацији пројекта уређења „Братске куће“ у селу Плавно код Книна	535
У Задужбини Доситеја Обрадовића свечано постављена изложба фотографија Доситеј и српско Плавно 1769–2019. мр Милорада С. Кураице	543
ИЗЛОЖБА „ДОСИТЕЈ И СРПСКО ПЛАВНО 1769–2019“	553
Чудо код Книна: Срби расути „Олујом“ подигли најскромнију ал најважнију кућу — свог великог учитеља - 17.09.2023, Спутник Србија	555
Повратак Доситеја Обрадовића у Плавно	560
Запажање Јованке Савић Вукановић, учесника у програму свечаног отварања саниране и обновљене „Братске куће“	569
Отачаствољубље, родољубље и човекољубље Милорада С. Кураице	579
Крађа експоната са моје сталне изложбе фотографија „Доситеј и српско Плавно 1769 – 2019“ у мом родном селу Плавно код Книна из Доситејеве и наше „Братске куће“	581
ПЛАЧИ, РОДНО И ВОЉЕНО МОЈЕ ПЛАВНО!	584
Дио моје изложбе без покрадених експоната	589
Писмо Горана М. Цвијановића Ђури Т. Грубору	602
Рецензија академика проф. др Радмиле Тонковић	603
Највећи појединачни донатор господин Драган Чорокало из Приједора	606

**ПРИЈЕДЛОГ ЗАДУЖБИНИ „ДОСИТЕЈ ОБРАДОВИЋ” У
БЕОГРАДУ ДА СЕ МР МИЛОРАДУ С. КУРАИЦИ ДОДЈЕЛИ
НАГРАДА „ДОСИТЕЈ ОБРАДОВИЋ” ЗА ЖИВОТНО ДЈЕЛО ЗА
2023. ГОДИНУ**

ЗАДУЖБИНИ „ДОСИТЕЈ ОБРАДОВИЋ” У БЕОГРАДУ

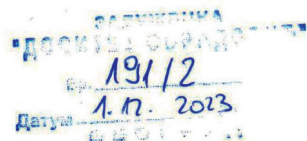
За Конкурс за доделу награде „ДОСИТЕЈ ОБРАДОВИЋ”

за животно дело

Предлог:

Да се награди

мр МИЛОРАД. С. КУРАИЦА

Поштовани чланови

Комисије за доделу награде „Доситеј Обрадовић“ за животно дело!

Ми, доле потписани професори доктори наука и дугогодишњи сарадници и поштоваоци рада господина мр Милорада С. Кураице на вишедеценијском културном афирмисању лика и просветитељског дела Доситеја Обрадовића узимамо за слободу да за ову престижну награду предложимо господина Милорада Кураицу.

Уз приложену биографију господина Кураице, важно би било додати, да је он иницијатор и реализатор (личним финансијским средствима) постављања спомен-плоче (први пут) Доситеју Обрадовићу у манастиру Ново Хопово 07. јуна 2023. године, и то уз благослов Његовог преосвештенства владике сремског господина Василија.

Такође је иницијатор, да се у Трсту постави спомен-плоча најумнијем Србину 18. века Доситеју Обрадовићу, и тај процес је у току – постоји усмена сагласност градоначелника Трста и чека се и писана одлука с урбанистичким условима о постављању наведене спомен-плоче.

Лично је сам урадио и поставио сталну изложбу и статуу Доситеја Обрадовића (рад Рудолфа Валдеца) у Доситејевој „Братској кући“ у Плавну код Книна, везану за Доситејев боравак и рад у Далмацији (Република Хрватска), претходно реновиравши кућу, јер је била у рушевном стању. Овом акцијом је господин Кураица руководио три године чак из Суботице (где живи као избегло лице) и успешно је окончао уз благослов владике

далматинског господина Никодима Косовића и уз сагласност Министарства културе Републике Хрватске.

Путујућу изложбу фотографија „Знаменити Срби Далмације“ од 112 портрета господин Кураица је представио на 16 локација у Србији, Републици Српској и САД, а за 2. фебруар 2024. године је заказано свечано отварање изложбе у Руском дому у Београду у трајању од 10 дана, као и гостовање изложбе у Мађарској од 16. децембра 2023. године. Овом изложбом, попут Великог Доситеја, господин Кураица чува успомене и културу сећања на знамените, умне и славне људе из корпуса српског народа.

Сматрамо, да ће господин мр Милорад С. Кураица бити достојан лауреат престижне награде за животно дело „Доситеј Обрадовић“ као доследан настављач великог дела славног просветитеља Доситеја Обрадовића.

Унапред захвални предлагачи:

проф. др Обрад Зелић, потомак архимандрита СПЦ Герасима Зелића

.....

проф. др Стојан Бербер, добитник 58. Вукове награде

.....

проф. др академик Радмила Тонковић, потомак чувене породице Војиновић и добитник државног Ордена Карађорђевог звезде II степена

.....

Београд,
30. новембар
2023. године

ПРЕДГОВОР

ВЕЛИКИ СМО ОНОЛИКО КОЛИКО СЕ СЈЕЋАМО ВЕЛИКАНА!

Доситеј за свој рад не тражи никакву награду,
већ жели да га се, по памети и доброти, сјећају као просвјетитеља који
је помагао свом народу.

На његовом гробу пише:

„Он је љубио свој род”

Имао сам четири године када ме је моја сестра Анђа научила да читам и пишем. Наравно, ћирилицу и латиницу. И, ето већ пуних 58 година водим тешку, исцрпљујућу борбу са књигама. Признајем – изгубио сам, не само битку, већ и рат.

Да, књиге су лијек за заборав, боље је издати књигу него пријатеља... До сада сам имао у рукама безброј књига. Неке сам само прелистао, неке прочитао од слова до слова, а неке и написао.

Управо у тој непрекидној борби, мој велики пријатељ био је и остао најумнији Србин 18. вијека, Доситеј Обрадовић. Завршио сам и основну школу у родном Плавну поред Книна, која је носила његово име.

Од првих слова до данас, Доситеј Обрадовић и његово бесмртно дјело остали су за мене узор и велика инспирација.

Претпоставља се да је Доситеј био у Плавну већ маја или јуна 1769. године. Јула, те године – сигурно. Поуздан доказ за ову тврдњу представља Доситејево писмо, упућено јеромонаху Теодосију из Плавна, 12. јула 1769. године.

Колико пијетета и љубави уноси у односе с Теодосијем говори и почетак писма: „Преподобњејши во јермонасјех, господине Теодосије, радуј сја о г(оспо)дја! О Теодосије, мој слатки друже, гдје ћу ти писати, шта ли писати, што ли оставити?... Немој ме, слатки, заборавити, да не сниду о бољезнију во гроб. Пошљи ми писмо на Симеона Курајицу; он бо знати будет где либо буду”.

Ми Кура/ј/ице с поносом истичемо пријатељство Доситеја и нашег Симеона. Без сумње, Доситеј је био и боравио у нашем засеоку.

То је још један разлог што сам се овом изложбом желио одужити првом министру просвјете у ослобођеној Србији.

У мојој књизи „Доситеј у Далмацији”, писац предговора Миле Тасић, између осталог, написа: „О некима никада довољно речи. О Доситеју поготово. Зато и није случајно што се Милорад С. Кураица подухватио да открије и забележи још понешто, мање познато, али не и мање битно о животу Доситеја Обрадовића, осећајући то као свој дуг према просветитељу, према свом роду, завичају, читаоцу али и према самоме себи. Схватајући ову тешку и драгу обавезу као личну, животну неминовност предани истраживач откривао је и сакупљао, потом стрпљиво обрађивао и бележио сваки траг и сваки корак Доситејев, верујући у дело које ни после два столећа не бледи, већ добија на значају. Посебну пажњу писац ове занимљиве књиге посвећује Доситејевом боравку у Далмацији, ауторовом завичају, све бележећи и допуњујући неисцрпну истину о просветитељу, понекад познату, понекад наслућену, а понекад сакривену, тек на овим страницама склопљену у мозаик ауторовог унутрашњег, интимног доживљаја.”

Доситеј Обрадовић је један од сто знаменитих Срба свих времена. Или, како написа Војислав Ђурић: „Две су епохе у историји српске културе: стара – од светог Саве до Доситеја, и нова – од Доситеја до наших дана. Сава је први српски књижевник, Доситеј је први српски модерни књижевник”. А Јован Скерлић: „За живота је више видио и знао, него до тада и један Србин.”

Писати или нешто урадити, везано за Доситеја, јесте част, али и велика обавеза и одговорност. Ето, прошло је 250 година од доласка овог горостаса у село Плавно, гдје је наше претке учио основама писмености.

У Братској кући, у непосредној близини цркве Светог Ђурђа (Георгија), велики Доситеј Обрадовић написа и своју Другу Буквицу или „Ижицу”.

Ову Буквицу Доситеј је посветио, сину Симеона Стефановића мосохопољскога, Другу Буквицу, под називом „Ижица”, објавио је Севастијан Илић у Карлштату 1930. Илић појашњава у предговору да је текст „Ижице” у оригиналу, посредством браће Теодора и Георгија Милеуснића, добио од Димитрија Владислављевића из Трста. У вези с њеним настанком Доситеј је забиљежио: „Писата у школи плавањској, при цркви свајатаго в. мученика Георгија, марта 16, 1770.”

Од родног Чакова (данашња Румунија), манастира Хопово на Фрушкој гори, преко Загреба, Плашкога, Лике, Доситеј 15. априла 1761. године стиже у Далмацију.

О значају Далмације за српску културу најбоље свједочи податак да је у другој половини 19. вијека у њој живјело знатно више Срба него у Београду и Новом Саду заједно. А, др Хаваш Реже написа: „Мала Далмација може да се поноси прошлошћу. Не само да су храбри борци, већ су и духовни великани на којима им сваки народ може да завиди.”

Стигао Доситеј Обрадовић и мене „заразио” својим грандиозним дјелом. У 18. вијеку, без аутомобила, воза, авиона... пропутovati цијелу Европу и доћи и до Мале Азије, несвакидашњи је подухват, вриједан сваког људског дивљења. Ако додамо и чињеницу да је наш Доситеј говорио једанаест језика, и више је него сигурно да је он вансеријска духовна величина. Са жаљењем могу констатовати да се нисмо на прави начин одужили овом племенитом човјеку, посебно ми, у Книнској Крајини. Након Другог свјетског рата готово је био протјеран са простора наше Далмације.

Ипак, било је и покушаја да се Доситеју да прави значај. Ево и доказа.

До сада је три пута покушавано да се изгради Доситејев просвјетни дом. Нажалост, бесмртни Доситеј га ни дан данас нема!

Први пут - У Книну је, поводом стогодишњице од смрти Доситеја Обрадовића, у Српској читаоници одржана свечана академија. Прослави су се придружили Срби и Хрвати, а задарски „Нови лист” издаје проглас Централног одбора о подизању значајног споменика Доситеју Обрадовићу. Потписници су: др Уго Монти, Сава Д. Омчикус, Ђорђе Јовичић, Петар Пожар, др Филип Марушић, Душан Миовић, Симо Манојловић, Петар Дрезга, Крсто Кулишић, Стјепан Роца, Јосип Перковић и Симо Королија.

Тада је донијета одлука да се у Книну подигне просвјетни дом. Име му се зна – Доситеј Обрадовић, а мјесто – простор код цркве (данас манастира) Лазарице на Далматинском Косову.

Планирано је да се споменик свечано отвори на Видовдан 1912. године.

Такође, усвојен је приједлог одборника Видовданске прославе, Ивана Мештровића да он у Венецији изради спомен – плакете, чијом би се продајом прикупила почетна средства за изградњу Доситејевог дома.

Иван Мештровић је заиста израдио у Венецији само ову плакету. Било их је неколико златних и сребрних, а остале су бронзане. На аверсу је глава Доситеја и текст „ДОСИТЕЈ ОБРАДОВИЋ СРПСКО – ХРВАЦКИ ПРОСВЈЕТИТЕЉ”.

На реверсу је лик жене која доји двоје дјеце и натпис: „ЧЛАНУ УТЕМЕЉИТЕЉУ СПОМЕНИКА НА ДАЛМАТИНСКОМ КОСОВУ”.

Ову Доситејеву споменицу откупио је Народни одбор општине у Книну и приложио 200.000 динара. Андрија Матковић, дописник „Политике“ из Книна, између осталог, и о томе пише у броју од 16. 03. 1961. године: „Чланови комисије, коју је именовао Народни одбор книнске општине, комисијски су преузели недавно пронађене Доситејеве споменице које је на тавану своје куће педесет година чувао и сачувао 90-годишњи Книњанин, Јово Берић. У сваком од девет сандучића налазило се по 150 бронзаних споменица. Само у једном, десетом, било је 120 бронзаних и 25 сребрних споменица.“ Била је то права културна сензација када је сачуване споменице објелоданио Владан Берић, син Јове Берића (банкар и благајник Одбора за обиљежавање стогодишњице Доситејеве смрти 1911).

„Када се 1911. године навршавала стогодишњица од смрти Доситеја Обрадовића, книнска Српска читаоница се здушно прихватила обележавања овог јубилеја. Приредила је достојанствен парастос, на који су се одазвала сва месна книнска друштва, како српска тако и хрватска: Хрватски Напредак, Хрватска читаоница, Хрватски музеј. Истог дана увече, одржана је свечана седница у просторијама Српске читаонице, на којој су учествовала сва книнска друштва. Седницу је отворио преседник читаонице Лука Дукић, након чега је одржано више говора о животу и раду Доситеја. Говоре су држали српски омладинац Ђорђо Јовичић, а у име хрватских друштава, представник Хрватског музеја Златко Вученовић. При завршетку седнице Душан Новаковић предложио је да се у Книну оснује српски дом под Доситејевим именом. Предлог је био једногласно прихваћен, а даља брига о овом пројекту поверена је книнској Српској читаоници“.

Нажалост, намјеру напредних људи тога доба осујетио је тадашњи котарски поглавар, Силва фон Силвас.

Други покушај да Доситеј у Книнској крајини добије заслужено обиљежје догодио се 1961. године.

Одбор за прославу 150. годишњице од смрти Доситеја Обрадовића, такође, покреће акцију за изградњу дома културе у Книну. Али, ни овај одбор (с агилним благајником професором Светозаром Рађеновићем) ту замисао и вољу није реализовао и Книн, ни тада, као ни данас, нема адекватан дом културе. Ипак, Одбор је успјешно израдио и поставио шест спомен-плоча на школе и установе у којима је Доситеј боравио и дјеловао: у Плавну, Голубићу... Аутор ове изложбе је осамдесетих година 20. вијека од проф. Светозара Рађеновића добио на поклон двадесетак Споменица „Доситеј Обрадовић“. Неке сам поклатио: Вуковој задужби-

ни, Петру Грубору, сину Ђуре... Данас, у мојој својини, имам само један једини примјерак.

Доситеј је био у Плавну 1769. и 1770. године, гдје је завршио „Ижицу”, односно „Другу Буквицу”. Генерација аутора овог текста је осамдесетих година двадесетог вијека, на рушевинама спаљене О. Ш. „Доситеј Обрадовић” у Плавну отпочела (изгорјела 24/25 12. 1972. године) изградњу Спомен- дома „Доситеј Обрадовић”, али је реализацију ове племените и, надасве корисне, идеје спријечио рат (1991–1995).

Имао сам част и велику привилегију да будем предсједник Одбора за изградњу Спомен-дома „Доситеј Обрадовић” у Плавну.

Реализацију ове акције од почетка су помогли племенити људи: проф. др Бранислав Димитријевић са Стоматолошког факултета, и проф. др Спасоје Крунић са Архитектонског факултета у Београду (били су у Плавну 22. и 23. 03. 1991. године).

Професор Димитријевић је путем „Политике” позвао васколико српство да помогне - „Помоћ Плавну част и обавеза”, а професор Крунић је већ урадио дио пројекта будућег спомен- дома, као поклон Плавну.

Ево и једног од многих примјера мог залагања за очување имена и дјела Доситејева. Текст сам ставио у наводнике иако сам ја аутор истог.

„Прије двије године, или прецизније, 11. априла 2016. године, Задужбина „Доситеј Обрадовић” Београд утврдила је да 10. април буде Доситејев дан.

Управни одбор Задужбине и потписници, предложили су да се 10. април установи као ДОСИТЕЈЕВ ДАН. (По старом календару Доситеј је умро 28. марта 1811.).

Чим сам за то сазнао, одмах сам се енергично успротивио да дан злогасне НДХ буде истовремено и Доситејев дан. Није било много оних који су подржали мој став, већ су се препустили летаргији, „бриго моја пријеђи на другога”, „нису моја посла”, нису имали знања, а нити снаге да одговорнима из Задужбине „Доситеј Обрадовић”, Београд, изнесу аргументовано у лице своје мишљење, појединци су ме клеветали и подметали ми „кукавичије јаје”...

Мој аргументован допис у циљу исправке неразумног приједлога је, ипак, УСПИО!

Назвали су ме из Задужбине „Доситеј Обрадовић” и дословце ми саопштили: „Милораде, то је искључиво Вашом заслугом.” Био сам у том

трени веома задовољан и поносан на себе и мој се животни пут још једном показао као исправан или, како би рекао Доситеј „на ползу рода свога”.

Искористио сам прилику да Задужбини „Доситеј Обрадовић” Београд пошаљем идеју за обиљежавање 250 година од доласка Доситеја Обрадовића у моје родно Плавно, поред Книна. А, резултат те идеје је ова изложба која је пред вама!

Ево га у цијелости:

ЗАДУЖБИНА „ДОСИТЕЈ ОБРАДОВИЋ” БЕОГРАД

Поштовани, срдечно Вас из Суботице поздравља Милорад С. Кураица.

У мом родном селу Плавно, код Книна, боравио је, дјеловао и мојим прецима давао основе писмености, најумнији Србин 18. вијека, бесмртни Доситеј Обрадовић.

У Плавну је и с мојим презимењаком Симеуном Кура/ј/ицом био велики пријатељ 1769. и 1770. године. У тзв. „Братској кући”, гдје је становао, поред саме цркве Св. Ђурђа (Георгија из 1618. године), написао је своју „Другу Буквицу” или како неки кажу „Ј/И/жицу”, о чему постоје непобитни писмени докази – документи. Без дилеме, Далмација је колијевка Доситејева књижевнога рада.

Завршио сам основну школу која је носила назив „Доситеј Обрадовић” и већ педесетак година бавим се дјелом и личношћу наведеног великана српскога рода и није ме срамота признати, још увијек мало знам о Доситеју.

Ипак, у току досадашњег живота сакупио сам релативно доста докумената и фотографија о животу и раду Доситеја, Прометеја са Балкана, Скита Анахарзиса или већ како су га из милоште називали, али и о дјеловању људи о њему након његова физичког одласка у вјечност, те имам неугасиву жељу и потребу да бар један дио од тога предочим јавности. За тако нешто је прилика управо сљедећа година, када 2019. бива 250 година од доласка Доситејева у најљепше село на свијету, моје родно Плавно. Нисам нескроман када сам написао задњу реченицу. То мишљење дијеле многи, а потурица Усеин Мехмед Копчић за љепоту Плавна је рекао:” Колико је равна поља Петрова, до гиздавога Дрниша, вилинскога Косова, богатога Книнског поља и плавањског бостан врта, то ти је перивој на свијету.”

Одлучио сам, поштовани, да за сљедећу годину приредим изложбу фотографија управо везано за његов долазак у моје родно Плавно (1769 – 2019.) и дјеловање на просвјетитељство нашег народа.

Имам више од 100 фотографија у електронској форми и само их треба оштампати/израдити на одређени формат. Формат диктира квалитет фотографија. Углавном би биле 100 X 70 цм.

ПРЕДЛАЖЕМ да се и Задужбина „Доситеј Обрадовић” укључи у ову моју жељену активност и то на начин да се у годишњи план и програм рада Ваше/наше задужбине за 2019. као једна од активности уврсти и ово обиљежавање значајне годишњице.

Ваљда би и Министарства културе и просвјете Републике Србије могла финансијски помоћи и подржати ову, вјерујем, корисну идеју.

Изложба би била прво отворена у Суботици, гдје живим силом прилика од 1995. година, затим може у Вашим просторијама, Зрењанину (Доситеј је рођен у Банату), Иригу, Чакову – Темишвар, Светој Андреји или Сентандреји...

Одлучио сам да изложбу трајно поклоним моме родном селу – Плавно код Книна. То би било постављено у „Братској кући” поред храма Светог Ђурђа. Унутрашњост „Братске куће” би се уредило и на такав начин трајно чувала успомена на нашег великана Доситеја Обрадовића. Спреман сам и лично финансијски учествовати у уређењу „Братске куће”. О овој идеји већ сам начелно разговарао са одговорним људима Епархије далматинске.

Уколико имате неку идеју, приједлог... да се овај значајан јубилеј обиљежи на достојанствен и примјерен начин великану српског просвјетитељства, добро ће доћи.

Радујући се Вашем одговору и несебичној помоћи, упућујем изразе високог поштовања!

Суботица, 04. јуна, љета Господњег, 2018.”.

* * *

Циљ ове изложбе није да буде водич кроз рад, живот и однос према Доситеју. Упркос чињеници да је обухваћено неколико питања у вези са животом и дјеловањем Димитрија (Доситеја) Обрадовића, али и нас његових поштовалаца и сљедбеника. Главна идеја изложбе, ипак се односи на моју жељу да скренем пажњу на овог великана српске историје и да код млађих нараштаја покренем иницијативу да се према Доситеју односе боље и одговорније од нас, њихових претходника.

Ова озложба је фино ткање мојих жеља и потреба, среће и страхова, љубави и туге, данас, према бесмртном Доситеју Обрадовићу и родном селу Плавно код Книна.

У току постављања и свечаног отварања изложбе размишљао сам шта даље кад то путовање доживи крај? Шта са експонатима са изложбе? Знајући да Доситејева кућа, у мом родном селу Плавно код Книна, готово да је срушена и да је у стању које је срамота свих нас Плавањаца, требало би је санирати, уредити, обновити и довести у једно функционално стање. Овакво стање тог објекта, којег смо од памтивијека звали „Братска кућа” узроковао је зуб времена, људска небрига и јавашлук.

Моје интензивно размишљање сам предочио Управном одбору Завичајног удружења „Далмација” Суботица, гдје сам био секретар од оснивања 10. јуна 2010, до 14. новембра 2022. године, када сам незаконито смијењен и ни дан данас немам одлуку о смјени у писменом и ни у другом облику. Било би интересантно видјети разлоге смјене. Ако бих хтио, такву одлуку ујдурме, незаконите и покварене Скупштине, срушио бих једном реченицом. Но, то нећу, јер не желим свој преостали дио живота, без обзира колико ће трајати, потрошити на ружне ствари и лоше људе, и то удружење и велика већина чланова тог удружења су за мене доживотно мртви. Да ми дају милион евра дневно не бих с таквима више попио чашу хладне воде. Нисам изгубио смјеном ништа, већ су неки нељуди показали своје покварено лице. Пале су маске и моји „пријатељи” се показали у правом свјетлу. Ево, неких: Жељко Кужет, Татјана Вукша Мандић, Винко Пољак, Радивој Билић... Нека им је Бог у помоћи!

Да се вратим Доситејевој кући. Управни одбор, уз скептичност да је могуће обновити овај објекат, посебно што је у другој држави, ипак прихвата да буде носилац пројекта. Завичајно друштво Плавно из Батајнице, Војвођанских бригада 111 није ни консултовано да то буду они, јер ништа нису радили и било је илузорно с њима било шта покушавати. И тако је почело, а завршио се успјешно овај пројекат свечаним отварањем Доситејеве куће 29. августа 2021. године. О детаљима извођења радова, у наставку ове књиге.

У току писања ове књиге користио сам искључиво, мени, колико – толико доступну архиву Завичајног удружења „Далмација” Суботица.

Покушао сам, а колико успјешно даће свој суд и оцјену читаоци и будуће генерације да фактографски (навођењем чињеница) и хронолошким редом реконструишем цијели процес обнове Доситејеве и наше „Братске

куће” у мом родном селу Плавно код Книна и тако оставим трајни траг о овом, не лаком пројекту.

И сада треба да захвалим онима који су највише помогли да се моја идеја успјешно претвори у дјело. Ево их: Српско народно вијеће Загреб, Фонд за избегла, расељена лица и за сарадњу са Србима у региону, др Марко Синобад, Ђуро Т. Грубор, Петар Грубор, Илија Грубор, Миле Бурсаћ Стевић, Слободан Русић Пекин, Неђо Дубајић, Бранко Н. Карановић, Ђорђе Алфиревић, Милош Русић Шуша, Рајко Новаковић, Крешимир Петковић, Душко Кабић... Посебну захвалност дугујем мом колеги и пријатељу још из студентских дана (Ријека 1975 – 1979) господину Драгану Чорокалу из Приједора који је највећи, појединачни донатор са 3.000 евра.

Но, без жртве моје рођене сестре Анђе Кураице ни од овог пројекта као и осталих мојих животних активности не би било ништа.

Уколико сам овим путем, бар мало, допринио обнови и очувању грандиозног дјела Доситеја Обрадовића, нико задовољнији, а ни срећнији од мене!

„Књиџе, браћо моја, књиџе, а не звона и њајорце!”

„Дијни оноја који је њао, сви можемо њаси!”

Суботица, 16. март, љета Господњег 2024.

Иницијатор и најактивнији у санацији и уређењу
Доситејеве куће у селу Плавно код Книна:

Мр Милорад С. Кураица

ДОСИТЕЈ И ПЛАВНО

„Из Венеције пређем с Данилом, другом мојим, у Задар, први и поглавити град у Далмацији. Мени је познато било да овде има довољно Србов официра и трговаца и да сам се с којим год од њих познавао, може бит да би ме ту задржали. Али, ја, природно страшив и стидљив, никада нисам могао себе препоручивати и у познанство других утискивати се и наметати. Зато ти ја похитим у она моја блажена села и поља где сам ја већ добро познат и гди, без најмањих ни с једне ни с друге стране церемонисања, комплиментирања и у милост препоручивања, једва ћемо се дочекати.

У Котари, негде око Надина, намера ме намери на неког Спиридона Торбицу Драговићанина. Хајде, крашани, рече ми, са мношвом у Плавно. Ти знаш како је оно лепо и здраво место; онде сам ти ја с нашим Мелетијем протосинђелом на капеланији. Кућа црковна има за школу. Тако ми хлеба и соли, што смо заједно јели, хоћемо стајати онде како паше!“ „Добро, речем му, док сте ви двојица онде. Али ти добро знаш да се ви често промењујете, пак ако после дођу какве кавгације на ваше место и узишту да ми игуманишу и заповедају, а мени тога није, хвала богу, нужде трпите?“ „Шта? Ми отићи, док си ти онде! Нипошто.“ Обештам се и дам руку.

Пролазећи пођем на Косово поздравити попа Аврама Симића с фамилијом, које с великом радостију нађем све у здрављу. У Книњском пољу нисам те радости имао, јер мој љубими протопоп Новаковић тешко боловаше. На неколико недеља зовне ме из Плавна син његов, поп Лазар, да му дођем на погребеније, гди сам му изговорио, како сам лепше могао, похвално на погребеније слово. Онаковом добродјетелном мужу ласно је било венац похвале саставити, ибо сав пут живота његова био је покривен с цвећем благонаравија и добродјетељи.

Стојећи у Плавну, у сва три Далмације манастира и у друга различна села и вароши на церковне празнике позивали су ме проповеди говорити. То је мени врло ласно било, јер сам довољно на то потребних књига како на греческом тако и на талијанском језику имао. На друго лето, оно исто што сам ја предрекао збуде се; дигну из Плавна речене капелане, а на њихово место дођу неки, с којима ми није било мирно. Једва то Скрадињани дочекају, и зовну ме к себи за проповедника. Овоме сам радији био ради мојега друга Данила, зашто он деликатнијега стомака него ја, и у селу није научен био живити, а у граду, навластитом при мору како што је Скрадин, лепше се живи.

Кад онде дођем, нађем нечајана препјатствија. Бискуп латински, благородни Венецијанин, супротиви се мојему ту под тим именом пребиванију зато што нисам венецијански поданик, нити хоћу на то да се потпишем. Одавде опет у Венецију к Аћиму Жарковићу, првomu од наших трговаца у Скрадину, који је пре мене отишао био за искати од сената дозвољеније да ми је слободно коју годину ту пребивати под реченим именом и као капелан. У Венецији се дела брзо не свршавају; одем у Задар чекати конач.

Овде су већ били чули за моје проповеди по Далмацији и за моје дело у Венецији. Запросе ме да им у недељу проповед речем, и кад учиним, смиле се то неким официрем Черногорцем и Сарајлијам трговцем. Учине ми предложеније да се обештама остати при њима, ако не дуже, за годину. Ја се тога не одречем, но с изјатијем ако Скрадињани не получат дозвољеније да ме могу имати; и будући да се оно не допусти, тако остајем у Задру, гди дође к мени и мој Данил, и пребудемо ту целу годину. У Скрадину најжалије ми је било растати се с једним поштеним трговцем Марком Параскевом, који ми је велику љубов и доброту показивао, и с прекрасне науке доктором у медицине господином Леонардом Вордони, родом Греком из Корфа. Ови двојица били су начална причина да сам у Скрадину желио коју годину провести, најпаче зато што ми се речени доктор обештао био лекције у математики предавати. У Задру, колонел Мајна, капетан Јово Грбљанин, конте Зорзи Габо из Кандије, госпођа Ана Рапсоманићи и мој љубими Лазар Славујевић Мостаранин с својим другом Симатом, и прочи купци Сарајлије, сви су ми ови тако добри и мили били да ми није могуће словом њихову благост и доброту описати.

По исполњенију године, предраги мој Данил Мораитски возврати се у Корф, отечество своје; а ја пређем у Тријесте и одавде у наш славни царствујушти град Беч. Што сам овде радио, то ћу Вам у следећем јавити писму.”

ДОСИТЕЈЕВА (БРАТСКА КУЋА) ПРИЈЕ ОБНОВЕ¹⁾

¹⁾ Осим прве двије све остале фотографије о „Братској кући“ прије обнове снимео је мој рођак, Милан Мијо Бурсаћ Базало. Такођер и видео снимак који се може пронаћи и погледати на Јутјубу <https://youtu.be/NizdlzYeEel?feature=shared>

